

CELE TREI CRISURI

REVISTĂ DE CULTURĂ

— Director-Fondator: GEORGE BACALOGU —



TABLOU DE OCTAV BĂNCILĂ.

COLABORATORII ACESTUI NUMĂR: Dr. CONST. BACALOGU, G. ROTICĂ, G. TUTOVEANU, ȘT. MĂRCUȘ, VASILE AL-GEORGE, GEORGE BACALOGU, IUSTIN ILIEȘIU, GEORGE A. PETRE, I. CONST. DELABAIA, G. M. IVANOV. E. HODOȘ, I. JOLDEA-RĂDULESCU, VALERIA TULBURE, DEM. GĂLMAN, LIGETI ERNŐ, TABÉRY GÉZA...

NOTE, CĂRȚI, REVISTE, MEMENTO... CLIȘEE: TABLOURI DE OCT. BĂNCILĂ, SANIELEVICI, PĂTRAȘCU.

No. 13.

Prețul: 3 lei.

CELE TREI CRISURI

APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ, LA 1 ȘI LA 15.



ABONAMENTE:

Pe un an Lei 100.—
Pe un an autorități Lei 200.—
Pe un an studenți Lei 70.—
Anunțuri și reclame după tarif. — Manuscrisele nu se înapoiază.



CUPRINSUL:

** Criza cărții românești.

G. Rotică: Așteptare (versuri).

Dr. C. Bacaloglu: O execuțiune capitală.

G. Tutoveanu: Numai dorul (versuri).

G. M. Ivanov: După reprezentație de beneficu (trad. din A. Cehov).

Dem. Gălman: Spleen, Cadavrul (versuri).

George Bacaloglu: Noul an școlar.

George A. Petre: Scrisoare mamei (versuri).

I. Const.-Delabaia: Flori.

Șt. Mărcuș: Cultură și finanțe.

NOTE: Mareșalul Pilsudski, Cultura europeană, Turneul comp. dramatice Alfred Viebach. Cărți, Reviste, Reviste streine, Memento.

Clisee: Tablouri de Oct. Băncilă, Sanielevici, Pătrașcu.

Vasile Al-George: Cântec de toate zilele (versuri).

Iustin Ilieșiu: Despărțire (versuri).

Ligeti Ernő, Tabéry Géza: Răspunsuri la „Ancheta noastră.”

Valeria Greavu-Tulbure: Note și impresiuni.

I. Joldea Rădulescu: Cronica politică (Idealurile politice ale „maghiarilor cari se deșteaptă.”)

E. Hodoș: Doine și hore (culegere).

COLABORATORII REVISTEI:

I. Agârbiceanu, C. Banu, N. Bănescu, G. Bogdan-Duică, N. Batzaria, Zaharia Bârsan, Maria Baiulescu, Șt. Bezdechi, Lucian Blaga, V. Bogrea, Oct. Beu, Elena Bacaloglu, Const., Victor și George Bacaloglu, Emanuil Bucuța, Al. Bogdan, George Bota, Al. Cazaban, Al. Ciura, R. Ciorogariu, A. Ciortea, Th. Capidan, A. Cotruș, Gh. Ciuhandu, Viora Dr. Ciordaș, V. Corbasca, Cridim, V. Demetrius, R. Demetrescu, I. G. Duca, Mihail Drago-mirescu, Silviu Dragomir, Ion Dragu, Bucura Dumbravă, Mihail Dragoș, Victor Eftimiu, Ion Foti, G. Galaction, Vl. Ghidionescu, Vasile Al-George, Dem. Gălman, E. Hodoș, Ovidiu Hulea, N. Iorga, Justin Ilieșiu, Emil Isac, M. Iorgulescu, N. E. Idieru, E. Lovinescu, I. Lupaș,

Aurel I. Lepădatu, A. Lupeanu-Melin, General Moșoiu, S. Mehedinți, V. Meruțiu, A. Magier, T. Murășanu, M. Mora, Șt. Mărcuș, D. Nanu, A. Nanu, Cincinat Pavelescu, I. Paul, Ion Peretz, N. Pora, Sextil Pușcariu, V. Petala, Alex Pteancu, Ecaterina Pitiș, D. Pompei, Matilda Poni, Paul I. Prodan, Pr. Gh. Pteancu, George A. Petre, P. I. Papadopol, Mircea Rădulescu, G. Rotică, C. Răuleț, M. G. Samarineanu, Alexandrina Scurtu, Ion P. Sachelarie, Al. T. Stamatiad, Eugeniu Speranția, Marin Ștefănescu, C. Sudețeanu, Caton Theodorian, G. Tutoveanu, Nuși Tulliu, N. G. Tistu, G. Tulbure, I. Ursu, George Voevidca, Constanța Zamfir, George M. Zamfirescu.

Apel.

Fiind cunoscute greutatea de încasare la domiciliu, rugăm pe stimații noștri abonați să trimită prin poștă costul abonamentelor întârziate, pe adresa administrației noastre, Str. Prințul Carol No. 5. Oradea-Mare.

Carlsbad.

Doctor M. Căhănescu
medic român

Vila Lorber Kranz
peste drum de Mühlbrunn.

TH. RADIVON

S-sor N. RADIVON Fiul
BIJUTIER

Furnisorul curților regale și
mitropolitane,
Atelier special de Argintărie și Biju-
terie, Ceasornice și Obiecte Bisericești
BUCUREȘTI, BULEV. ELISABETA No. 9



Marcă mondială.

TOCURI DE GUME DE
CALITATE
SUPERIOARĂ

Banca Română de Comerț și de Credit
din Praga, Societate Anonimă.

BUCUREȘTI, Strada Lipscani

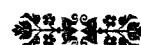
Capital statutar Lei 75.000.000 Capital deplin vărsat Lei 20.000.000

Face toate operațiunile de bancă. — Reprezentanța Băncii de Credit din Praga.
AFILIAȚIUNE ÎN ȚARĂ: Banca Română de Comerț, Iași. Banca Portului Brăila.
Banca Constanța, Constanța. Banca Dunărea, Giurgiu.

CELE TREI CRĂȘURI



REVISTĂ DE CULTURĂ



Redacția și Administrația:
STR. PRINȚUL CAROL 5.

TELEFON: 119.

Director-Fondator: GEORGE BACALOGLU

Criza cărții românești.

Deschiderea fie-cărui an școlar accentuează problema crizei cărții românești. Până la războiu ea se punea numai în funcție de alfabetismul nostru. Unirea cu teritoriile subjugate până acum însă, complică chestiunea prin raporturile ei firești cu sforțările făcute de toți conașionarii noștri de limbă streină, pentru cultura lor, și mai ales cu aceia a superiorității lor din trecut în această direcție. Germanii de toate nuanțele, de pildă, Ungurii ca și Rușii, în ciuda credinței noastre în înapoarea lor culturală, au, încă din năințe, un admirabil material didactic. Cartea de cetire, abecedarul, pe care noi încă nu ne-am deprins să-l respectăm îndeajuns și să-i prețuim neprețuitele lui foloase, a format preocuparea de căpetenie a celor mai alese spirite pedagogice ale popoarelor respective vreme îndelungată. Întreagă școala apuseană a dat atâta atenție primelor cărți de școală încât s'ar putea spune că cultura unui popor se oglindește, în primul rând, în paginile acestor manuale ale primelor clase primare.

Cărți bine alcătuite, adoptate cu înțelegere deplină la mintea copilului, tipărite îngrijit, cu precise finalități de educație, geometrice aproape în construcția lor intimă stau pe prețurile cele mai modice, la dispoziția elevilor. În Germania, de pildă, școala furnizează, ea singură, elevilor, în măsura lipsei de mijloace a părinților, aproape întreaga recuzită școlară. Și se pare că sacrificiul acesta, departe de a

părea inutil, câtă posibilități de sporire și de generalizare.

Noi ne aflăm în lupta culturală, luptă de emulație cu toate minoritățile din cuprinsul țării. Ele au de partea lor o educație socială care le îngăduie să-și dea seama de importanța școlii în viața unui popor; din această pricină comunitățile lor sociale nu cruță nici un sacrificiu pentru a aduce mai departe moștenirea unui frumos trecut de cultură. Războiul de altă parte, pe noi ne-a găsit abia la primii pași făcuți în această direcție. Școlile nu erau suficiente, cărțile erau pline de lipsuri, autorii lor nu aveau încă pregătirea suficientă pentru sarcina pe care și-o luaseră, iar programele de învățământ, sub regimul cărora se aflau, nu mai răspundeau necesităților vremii. Din 1916 și până acum însă, deosebite chestiuni de urgență extremă au atras privirile tuturor într'aiurea. Chestiunea învățământului părea, chiar, la un moment dat, cu desăvârșire scoasă din precupărilor noastre. Viața s'a scumpit apoi într'o proporție insuportabilă, cartea a urmat și ea aceiași urcare. Astăzi ne găsim în fața acestui fapt împlinit de a nu putea decât cu sacrificii extreme să dăm copiilor cărți scumpe, prost tipărite și, deci, respingătoare, stricătoare gustului lor estetic și, pe de-asupra, destul de slab alcătuite din punct de vedere pedagogic.

Și lucrul acesta se repetă în ramurile similare. Liceul ca și Universitatea se află în situația, nu numai de a nu avea la îndemână, în

românește, lucrările clasice de învățământ, dar nici măcar nu mai există pentru elevi, din pricina valutei, posibilitatea de a-și procura, ca până acum în vechiul regat, aceste lucrări în traduceri franceze. Un Monsen, un Dalloz, un Testut, un Fusteles de Coulanges, edițiile franceze atât de bine alcătuite, ale clasicilor latini și greci, costă astăzi o întreagă avere. Și ne întrebăm dacă, de pildă, poate exista un student care să se priveze de aceste lucruri?

În literatură, la fel. Puținele traduceri pe care le avem, sunt generale, slabe, dacă nu chiar rău traduse, și nici odată nu s'a întreprins încă traducerea unui autor mare în întregime. Abia dacă, de pildă, ni s'a dat ceva mai mult din Maupassant pentru ca să nu avem aproape nimic, în schimb, din Balzac și din Zola. Avem câte-va traduceri bunicile din Cehov, dar, paralel, s'a batjocorit Tolstoi, Dostoewsky și Merejzkowky. Literatura germană, și cea engleză, și cea italiană și cea scandinavă, cu puternicile lor organizații, sunt cu desăvârșire necunoscute. Nu numai și cei mai mari autori ai acestor limbi ca Shakespeare, Milton, Dante, Goethe sau Ibsen și Strindberg, nu există într'o traducere ca lumea, și mai ales integrală, dar nici măcar nu avem asupra lor posibilitatea unei orientări pe urma studiilor de competență critică.

În fața acestei situații, buhă-voința individuală nu are, astăzi, nici o putere; zidul chinezesc al scumpetei vieții, luată ca motiv pentru scumpirea rând pe rând a hârtiei și a mânei de lucru în tipografie, se



ridică tot mai irepugnabil. În schimb cartea minoritară se bucură de toate avantajile de înflorire ale unui trecut îndelungat de asemenea preocupări. Limba germană, bunăoară, are admirabile traduceri din toți autorii clasici, ca și din cei mai moderni, de pretutindeni, are ediții de școală, eftine și elegante, comode, cu care literatura întregii lumi a fost împănată; dacă mai adăogăm, apoi, și avantajul, în această privință, al unei valute scăzute, nu este greu de prevăzut urmările acestui lucru. Minoritățile germane au, astfel, un uriaș arsenal de cultură la îndemână; nivelul lor intelectual, în loc să sufere, în raport cu al nostru care stagnează, sporește amețitor. Cu minoritățile slave se petrece același lucru. Rusia a fost țara care, pe deasupra masei de analfabetism sătesc, a putut, totuși, numai cu ajutorul orașelor, atât de numeroase și de populate, să întrețină și să desvolte una din cele mai mari mișcări literare ale lumii. Limba rusă, adresându-se unui popor de aproape două sute de milioane de suflete, a putut să facă și a făcut din traduceri o adevărată preocupare culturală; în afară de germani, poate ca nici un alt popor nu a întins mai mult și cu mai mari mijloace această adevărată artă de a traduce.

În fața acestor uriașe rezervoare de viață intelectuală ale minorităților noastre, noi nu putem opune de cât actuala criză a cărții românești. Ziarele ca și revistele noastre agonizează în diferența generală a publicului care lasă impresia că eforturile acestor câți-va din urmă ani, începând cu 1913, l'au obosit până la somnolență, paralizând în

AȘTEPTARE

Pe țărmul nesfârșitei mări
Necunoscută lume-așteaptă
Cu dor corabia din zări . . .
Pe țărm atâta lume-așteaptă.

Și nu mai eu cum stau, privind
Străin la nava așteptată,
N'aștept pe nime să cuprind
În rând cu lumea adunată.

Și totuși fără să aștept
Cu lumea nava care vine,
O așteptare simt în piept
Cum mă robește și pe mine.

Aștept și eu, aștept ceva
Și nu știu ce aștept din zare,
Și totuși așteptarea mea
E cea mai dulce așteptare.

G. ROTICĂ.

el, pentru o vreme cel puțin, orice posibilitate de manifestare vie, caldă, aprigă, în lupta vieții. Preocupările materiale ale unei grele, prea grele vieți, apoi, se adaogă și ele acestei stări de apatie, și făcând să troznească de pretutindeni micul nostru edificiu cultural, cedează pasul eforturilor abia începute pe terenul intelectual, pe urma schimbărilor teritoriale, aduse de războiu, ale minorităților. Avem astfel de-oparte încordări noi de forțe, ajutate de un trecut bogat, iar de alta o stare de apatie așezată peste abia primele și cele mai slabe începuturi cu puțință.

Firește că această situație trebuie să înceteze. Inițiativa particulară are datoria să stimuleze zelul oficialității, în această direcție, ca și în toate de altfel, pentru ca, din întrecerea acestor două puteri, să reluăm firul întrerupt al dezvoltării noastre culturale.

O execuțiune capitală

Azii curg repede și în șuvoiul lor impetuos se șterg încetul cu încetul de multe ori amintirile faptelor care te-au impresionat adânc. Războiul european? da, a fost — dar acuma ne preocupă războiul economic — și acesta din urmă face victime . . . dar „les plaies d'argent ne sont pas mortelles” — pe când celelalte . . . astfel ca în toată Europa tot mai există, pretutindeni, dureri ascunse, legate de pierderea unei ființe iubite — mai ales când e vorba de durerea unei mame; oameni estropiați, invalizi, care privesc încă cu durere trupul lor mutilat în tranșee, orașe și sate distruse, în care „refacerea” întârzie, dar peste care natura impasibilă așterne în această lună a lui Mai vegetațiunea luxuriantă și parfumul florilor, iar noaptea, bolta instelată a cerului scânteie ca și în timpurile normale, revărsând a dulce lumină albăstrie.

De almintrelea visul efemer al vieții noastre, trece așa de repede și înseamnă atât de puțin în cursul neîntrerupt al veacurilor, privind cu ochii minții evenimentele războiului mondial, ele par atât de oribile și dau o caracteristică atât de tristă omului, acest „homo sapiens” pe care cu drept cuvânt Ch. Richet îl numește „homo stultus”. Cât de greu umanitatea își revine la starea sa normală! Și chiar așa zisa starea normală, anterioară, ne apare astăzi mai mult de cât oricând ca o anomalie mostruoasă, ca o alcătuire socială care are nevoie de îndreptări sprijinite pe un spirit larg de dreptate și de bunățate.

În orice caz pentru Români, războiul și nenumăratele lui mizerii, durerile și suferințele care l'au caracterizat cu prisosință, rănilor deschise încă, rănilor sufletești și rănilor trupesti, suferințe în legătură cu nevoile vieții și atâtea alte consecințe și-au avut răsplata și

justificarea în realizarea aproape integrală a idealului național. E firesc, e drept ca toți cei de o limbă și de o lege să fie la un loc, să trăiască în același chip, unindu-se printr'un trai identic, prin moravuri, prin port, prin simțire și luptând cu toți la oală pentru realizarea unei societăți mai bune, mai fericite, factor puternic către o umanitate de asemenea mai fericită de cât cea care trăește și se sbate cu nevoile astăzi pe scoarța globului pământesc.

* * *

Câți cercetători, câți oameni cu sufletul bun nu și-au pus întrebarea: are dreptul, omul, să-și ucidă pe seamănul său? Oare această crimă, atunci când este comisă după ordine și în grupuri nu constituie oare una din acele anomalii cari degradează omul și îl pune în același rând, ba chiar mai jos de fiarele sălbatice? Și răspunderea acelor ce decid această ucidere colectivă apare așa de mare, încât nu poate fi în parte justificată de cât de dreptul de apărare al națiunilor și astfel cum a trebuit să intrăm noi Români în războiu pentru ca împilările seculare din partea ungarilor să înceteze și pentru ca să ne putem înfiripa ca națiune de sine stătătoare, toți cei de o limbă în același mănunchi, nu răsleșiți și împărțiți printre alte națiuni vrăjmașe. Iar deacum nu trebuie decât să ne păstrăm ceace norocul ne-a dăruit mai mult de cât speram vreodată, la începutul războiului, când nici cu gândul nu ne duceam la posibilitatea retrocedării Basarabiei. Să luptăm pentru închegarea definitivă a României-Mari și să ne înțelegem și să ne iubim cei de dincolo și de dincoace de Carpați, cei de dincolo și de dincoace de Prut!

* * *

Din icoanele triste ale războiului și în legătură cu acest drept pe care și-l arogă conducătorii popoarelor de a ucide, mi se desprinde ca o pată neagră, ca o necesitate



Pictură de Sanielevici.

oribilă a războiului o execuțiune capitală la care am asistat la Bacău și pe care o voi schița din umbra amintirilor.

Era în vremea când orașul Bacău devenise centrul refugiului din toate părțile României năvălitate. Zilnic soseau trupe istovite, decimate, târând după dânsele nenumărați bolnavi de tifos exantematic. Cine va putea descrie oroarea ce plutea în aer, toate locuințele orașului pline cu refugiați, toate școlile și cazarmile pline cu răniți și bolnavi! Noi medicii, obișnuți cu mizeriile și lacrămile vieții, ne cutremuram când dimineața ducându-ne la serviciu, vedeam culcați pe podelele sălei unde ne făceam consultația sute de bolnavi, unii răniți, alții atinși de boale molipsitoare și toți acești trebuiau îngrijiți, împărțiți pe categorii și distribuiți în spitalele improvizate. Atunci am înghebat spitalul de izolare, în spre nordul orașului, mai jos de fabrica de pielărie și am descris aiurea cum se afla la început această izolare în care în aceeași oada se chinuiau bolnavii de choleră, de tifos exantematic, de febră recurentă și de scarlatină. Se putea spune pentru cei ce erau conduși acolo faimosul vers al lui Dante „lasciate ogne speranza voi che intrate”. Și am putut ridica pavilioane de izolare și serviciu de

deparazitare, dar câte victime în acele zile întunecoase și câți medici nu și-au plătit cu viața, devotamentul lor și datoria către patrie. Iar acum, în urmă, când am vizitat acest loc de durere, în cimitirul care alătura spitalul și unde își dorm somnul de veci atâția dintre ai noștri, am văzut cum cresc buruenele uitării!

Astfel orașul Bacău era un centru, în cel mai oribil sens al cuvântului, un centru de suferință, în care se concentrău toate durerile înfrângerii și în care de abea mai strălucea o slabă speranță o victoriei pe care ne-a dat-o ultimele lupte ale noastre — Mărășeștii — și isbânda definitivă a aliaților din care a răsărit România-Mare.

Era într'o zi la începutul iernei. O zi întunecoasă, și umedă, după prânz pe la ora 3. Strada I. Sturza în care locuiam, era artera principală a tuturor convoiurilor militare, mergea către Șoseaua Cazărmilor și a gării și le uea cu centrul orașului. Nu-și poate face cineva o idee precisă de ce era această stradă dacă n'a văzut-o desfundată din cauza circulației neîntrerupte, și care atunci când cădea o mică ploaie sau zăpadă era transformată într'o baltă de nămol. Și convoiurile se cufundau într'însa, și caii trăgeau din greu sub biciul neînduplecat al conducătorilor și

lume necăjită bălăcea într'insa de nevoie, ducându-se către cazărmi și spitale.

În acea zi, eram acasă când auzii un ropot neobișnuit. Es, și întreb ce este, și mi se spune: acum se va împuşca locotenentul C. și îl duc la moarte. Și ce a făcut locotenentul C? A fugit de pe front în timpul unui atac asupra inamicului și a fost prins în albia unui râșor, raportul în potruva lui a fost alcătuit de colonelul Sturza și judecata marșială a hotărât execuția capitală. Un sentiment curios în care se amesteca și repulsiunea și oroarea, dar și dorința de a vedea și această pagină oribilă a războiului se sbăteau în mine. Stam la îndoială... să mă duc și eusă văd acest omor comandat asupra unuia dintr'ei noștri, un ofițer care după cum am aflat mai în urmă, la începutul războiului dovedise cele mai frumoase sentimente și curajul cel mai desăvâșit, căre fusese chiar decorat pentru aceasta, să asist la acest fapt pe care conștiința mea îl reprobă chiar în timpul războiului? Totuși m'am hotărât să urmez și eu puhoiul lumii curioase. Mi-am zis: am văzut multe din ororile războiului, de ce oare nu ași vedea și pe aceasta. Sentimentul adânc care m'a îndemnat nu a fost o simplă curiozitate bolnăvicioasă, identică cu a snobilor, care împingea atâta lume în jurul eșafodului din Paris, nu, era dorința ca să cunosc toată grozăvia timpului de răboiu pe care nici n'o bănuiam atunci când în seara zilei de August s'a decretat intrarea României în marele război european și când clopotele sunau, iar lumea se perinda în plin entuziasm pe Calea Victoriei la București. Nu, nici-odată nu mi-ași fi închipuit câtă durere, câtă suferință, câte mizerii îndurerate, sânge vărsat din belșug, va plăti România-Mare...

Dr. C. Bacaloglu

(Va urma.)

Decanul Facultății de medicină din Iași.



NUMAI DORUL

*Cîntă vîntul la ferești,
Cîntă 'n orice sară...
Draga mea, departe ești,
Într'o altă țară...*

*Pela streășini au sosit
Roiu de rîndunele;
Și de flori s'au troenit
Crînguri și vâlcele.*

*Printre sălcii se 'mpletesc
Valuri de vâpae;
Și se zbuciumă și cresc
Apele 'n pîrae.*

*Tot văzduhu'i, pînă jos,
Tainice 'nțelesuri:
De nechează furtunos,
Caii depe șesuri...*

*Și chemările de jar
Trec din zare 'n zare...
Numai dorul plînge iar
Singury pe cărare.*

G. TUTOVEANU

După reprezentație de beneficiu.

De Anton Cehov.

Tragedianul Unâlov și dramaturgul Tigrov ședeau în camera 37 din hotelul „Veneția” și culegeau roadele reprezentației de beneficiu. În fața lor, pe masă, stătea osticlă de vodcă, vin roșu, prost, o jumătate de sticlă coniac și sardele. Tigrov, un om grăsuliu, cu coșuri pe față, se uita contemplativ la sticle și tăcea întristat. Unâlov era în flacări. Ținând într'o mână banii de hârtie, în cealaltă un creion, el se sbătea pe scaun ca pe niște ace și și descărca sufletul.

— Ceea ce mă mîngăie și mă însuflețește, Maxim, — spunea el — e că pe mine mă iubește tinereț. Liceani, realiști — o puzderie — de abia îi vezi de mici ce sunt, însă tu să nu crezi că fac glumă, frate dragă! Șed, canalile, la galerie, coșorându-se ca niște drăcușori, numai pentru 30 de copeici, însă numai pe ei îi auzi, ploșnițele naibe! Ei sunt cei d'întâi critici și apreciatori. Pe unul îl vezi mare cât o vrabie de ai crede că subț masă

merge în picioare, dar când te uiți în botșorul lui e leit Dobroliubov. I-ai auzit, cum strigau ieri: „U-nâ-lov! U-nâ-lov!” În definitiv, dragul meu, nu mă așteptam la așa succes! Și „en-poché”-ul nu e rău: 123 ruble și 30 copeici! Să bem!

— „Ai face bine, Vasile, dacă...” începu să mormăie Tigrov, clipind sfios din ochi: — „împrumută-mi astăzi vre-o douăzeci de taleri. Trebuie să plec la Eleț, mi-a murit un unchiu acolo. A mai lăsat poate, mai știi? și vre-o moștenire. Dacă nu mi vei da, va trebui să o iau pe jos. Mă împrumuți?”

— Hm... Aia e, vezi, că tu n'o să mi-i mai înapoiezi, Maxim!

— Nu-i-oiu mai înapoia, Vasile... suspină dramaturgul. De unde să-i iau? Îți cer, așa, pe prietenie.

— Stăi, poate nu mi-or ajunge. Trebuie să fac niște cumpărături, și să-mi comand ceva... Să facem socoteală.

Unâlov luă hârtia în care era

învălită sticla de coniac și începu să scrie cu creionul.

— Tîe 20, trimit sorii mele 25... Biata femeie, de trei ani mă roagă să-i trimit ceva. De data asta îi trimit neapărat. E atât de drăguță... atât de bună. Imi comand și o pereche de ciobote 20 de ruble. Camera și masa o voi plăti mai târziu. Un chilogram de tutun... foite... Ce mai e? Trebuie să-mi scot fracul și ciasul de la amanet. Așa. Îți cumpăr și ție o pălărie, în asta sameni cu un drac. Mi-e rușine să merg cu tine pe stradă. Stăi, ce mai e?

— Mai cumpără, Vasile, și un revolver pentru drama „Licuriciul.” Al nostru s'a stricat.

— Bine zici. Ticălosul de antreprenor pentru nimic în lume nu vrea să cumpere. Nu înțelege el efectele de teatru, antihristul dracului! Așa; va să zică: șase-șapte ruble pentru revolver. Mai spune!

— Du-te la baie, spală-te cu săpun.

— Baia, săpunul și celelalte — o rublă.

— Pe aici, Vasile, pe la noi, tot umblă unu cu haine vechi, vinde o minunată blană de vulpe. Bine ai face să o cumperi.

— Da ce 'mi trebuie blana de vulpe?

— Cum ce 'ți trebuie! O pui pe masă. Când te deștepți dimineața, te uiți... pe masă la tine blană de fiară... și... și ți se bucură sufletul!

— Admirabil! Decât, mai bine îmi cumpăr o tabacheră. În general, trebuie să-mi refac garderoba. Trebuie să-mi cumpăr niște cămăși cu gulere înalte. Gulerele înalte sunt acum la modă! Ah, da! Era să uit. Și o vestă fantaisie.

— Eabsolut necesară. În dramele lui Crâlov nu merge fără vestă fantaisie. Cu nasturi sclipitori... bețișor de trestie... Spălătoreasa o plătești?

— Nu, o să mai aștepte. Mai trebuie mânuși albe, negre și colorate. Ce mai? Sodă și acide. Unt de rețină pentru trei ori... Plicuri, hârtii. Mai spune!

Unâlov și Tigrov își țintiră privirile în pod, își încruntară frunțile și începură să se gândească.

— Praf de Persia! — își aduse aminte Unâlov. — Mori de pieile astea roșii. Ce mai, a? Dumnezeuule, palton! De lucrul cel mai principal era să uităm, Maxim dragă! Se



Pictură de Pătrașcu.

poate iarna fără palton? Pun 40. Inșă n-o să-mi ajungă! Mai dă-l naibei pe unchiul tău, Maxim!

— Nu pot, dragă! E singura mea rudă și să-l dau dracului! Sunt sigur, că după moarte a lăsat ceva.

— A lăsat? Vre-o lulea și portretul mătușei tale. Zău, dă-l dracului.

— Nu înțeleg ce fel de ego... ego... Egoisticism mai e și la tine, Vasile! — începu să clipiască din ochi Tigrov. De aș fi avut eu bani, crezi că mi-ar fi fost milă de ei? O sută... trei... o mie, ia, frate dragă, ia cât vrei! După moartea părinților mei, am moștenit zece mii, și ce am făcut! Crezi, pe toți i-am dat actorilor...

— Bine, dragă, bine, na-ți douăzeci de ruble!

— Merci! Toate buzunarele 'mi sunt rupte, n'am unde să-i bag. Inșă, e ora șase acum, e timp să plec la gară.

Tigrov se sculă a lene și începu să întindă pe corpul lui rotund ca o minge, paltonul ros și strâmt.

— De cât, tu, Vasile, nu spune la ai noștri că am plecat, — zise el. Ticălosul nostru de director va face scandal, dacă va afla că am plecat fără voie. Să creadă toți, că m'am îmbătat mort, undeva. Și ar fi bine, zău, dacă m'ai însoți până la gară, pentru că știi — să nu dea Dumnezeu — m'oiu abate într'un cias rău în vre-un restaurant și... s'au dus toți talerii tăi. Imi știi tu slăbiciunile! Hai, însoțeste-mă, scumpule!

— Bine, dragă, bine!

Actorii se îmbrăcară și ieșiră pe stradă.

— Aș cumpăra ceva... mormăia Unâlov, uitându-se mereu pe drum

la vitrinele magazinelor și băcăniilor. Ia uită-te, Maxim, ce șuncă splendidă! Dacă s'ar fi vândut toate biletele, Dumnezeu să mă bată dacă n'aș fi cumpărat-o toată. Și știi de ce nu s'a vândut toate biletele? Pentru că Ciudătoș, comerciantul, avea nuntă. Toți plutocrații erau la el! Și-au ales vremea, ai dracului, când să se însoare! Uite ce mai gioben în vitrină. Ce zici, să-l cumpăr, ai? Sau mai bine îl las!

Ajungând la gară, prietenii se așezară în restaurantul de clasa întâia și își aprinseră țigările de foi.

— Al dracului lucru — se încrunță Unâlov. Nu știu ce am de mă tot apucă setea. Ia să-i tragem câte un pahar cu bere. Chelner, adu bere! Incă n'au dat semnalul întâiu, așa că n'ai de ce te grăbi. Tu, bondocule, să nu întârzi mult pe acolo. Zmulge pielea după unchiul tău mort și repede înapoi. Așa, zău! Chelner, lasă berea, adu o sticlă de Nuy. Să bem la despărțire câte un pahar cu roșu... și pleacă cu Dumnezeu înainte.

Peste o jumătate de oră, actorii terminau sticla a doua. Rezemându-și în pumni capul aprins, Unâlov se uita cu priviri drăgostoase la fața grasă a dramaturgului Tigrov și bombăniă din limba ce începuse să i se împleticească în gură:

— Cel mai mare rău în lumea noastră e antr... rrep... prenorul. Numai atunci artistul va sta tare pe propriile sale picioare, când el în lucrul său va adapta prrincipiile colectiitive.

— Pe acțiuni.

— Da, pe acțiuni. Ce vin scărbrbos! Ia să-i tragem o sticlă de Rhein!

SPLEEN.

*Post tenebras, lux.
Terențiu.*

„Iubita mea, dă-mi brațele și gura
Să te 'ncrustez în visul meu de artă.
Eu am trăit din plin, din cupa-mi spartă
Mulțimea, azi, să soarbă numai sgura.

Nu-s egoist, nu mi-am smolit figura
Și nici nu am ambiția deșartă
Să mi se treacă numele 'n vre-o hartă,
Căci preamărirea lumii este ura.

Ci liniștit, sorbind din buza ta
Aroma dătătoare de durere
Să prind din suferință iar putere

Și despărțit de casa mea de lut,
Purtând în suflet toată arta mea
Să mă cufund în larg, — necunoscut.

CADAVRUL.

Tăcut și grav, pe veci înșepenit
În perspectiva celor patru scânduri
Stă „Omul”, rece, calm și fără gânduri
Cu visul sub pleoape ținut.

E noapte...cald și totul adormit.
Străjerii s'au schimbat în două rânduri
La ceasul hotărît, — după orânduri, —
Cu pasul stins și ochiul obosit.

O oră, două, trei... în neagra morgă
Cadavrul scoate sunete de orgă
În prada descompunerii forțate...

Iar peste drum, metalic și obraznic
Un orologiu epileptic bate
Pe când din umbră viermii ies la praznic.

Dem. Gálman.

Noul an școlar.

S'a început noul an școlar.

Imi fuge gândul întâiu la țară.
Acolo în satele oamenilor muncitori și cinstiți, odată cu sosirea lui Septembrie, copiii ogorului trec dela o muncă la alta; copiii cu fețele arse de soare și brăzdate de sudoare o vară 'ntreagă... acum își reiau locurile pe băncile școlii și degetele lor aspre încep din nou să răsfoiască foile noi ale cărților și caetelor, mâinile acelea crăpate lasă plugul, sapa, secerea, ca să prindă pana și hârtia, — corpul istovit de muncă grea cedează locul creierului la învățătură.

Va veni iarna cu troene de zăpadă și geruri mari. Cu ghiozdanul la șold, școlarul înfruntă nămeții spre școală unde l' așteaptă tabla, creta și marele său luminător: *dascălul*. Iar seara abia dacă s'a desmorțit puțin de frig și iată-l așezat pe scăunașul lui, își desface cărțile pe-o margine de pat sau pe-o măsuță — dac'o are — și la lumina slabă, tremurătoare, a unei lămpi cu sticla spartă de multe ori — cine știe câtora nu le lipsește și lampa! — cu ochii oboseți sufletul acesta se străduiește să deslege sau să închege cuvintele pe hârtie. Și câtă străduială până să prindă și el câteva raze din lumina învățăturii!...

După o vară încheiată de vacanță, orașele își reiau și ele activitatea. Școlile redeschid porțile micilor și marilor școlari cari revin la locurile lor cu aceeași bucurie cu care și-au început vacanța. Se reintălnesc colegii vechi, se leagă prietenii noi și fiul muncitorului-proletar se înfrățește cu fiul bogătașului sau al funcționarului ca să pornească alături pe drumul învățăturii. Și aceeași grijă îi va preocupa de-acum pe toți.

Și la poarta școlii iată și pe săteanul îmbrăcat în straie țărănești, de mână cu feciorul său care va

— Vasile dragă, ... semnalul al doilea.

— Ei și? Parcă nu poți pleca cu trenul de noapte? Acum, eu...eu vreau să mă exprim. Chelner, o sticlă de Rhein! Antrr-rep-prenorul vede în artist un obiect... carne de împușcat. E burghez. El nu înțelege pe artist. Să te luăm, de pildă, pe tine. Tu ești om fără talent, însă ești... un actor folositor. Tu trebuie să fii prețuit. Stai, nu te repezi cu sărutările, e lume multă... Pentru ce crezi că te iubesc? Pentru sufletul tău... pentru inima ta adevărat artistică. Maxim, mâine îți cumpăr o pereche de pantaloni. Fac totul pentru tine. Și blana de vulpe. Dă să-ți strâng mâna!

A trecut o oră. Artiștii tot mai sedeau și vorbeau.

— Să dea numai Dumnezeu să fac lovitura, spunea Unâlov, și ai să vezi tu... Voiu arăta la toată lumea ce însemnează scena! Îți fac ție o leafă de două sute pe lună... Odată numai să pun mâna pe o mie... să închiriez un teatru de vară. Auzi? Vrei să mâncăm ceva? Tu vrei să mănânci? Spune sincer... Vrei? Chelner, două becațe la grătar!

— Pe vremea asta nu sunt becațe, răspunse chelnerul.

— Drrracu să vă ia! Voi nici-odată n'aveți nimic. Atunci, prostule, dă-ne... da ce vânat aveți acolo? V'ați obișnuit, ticăloșilor, să dați negustorilor toate murdăriile, și credeți că și artistul le va

mânca. Te'nșeli. Adu tot vânatul. Adu-l... tot... aici. Adu și liche-ruri. Maxim, țigări de foi vrei? Ai să ne dai și țigări de foi, havane!

După câtă-va vreme, de masa lor se apropie Comedianul Dudchin.

— Ați găsit și voi unde să beți! se miră Dudchin. Hai la „Belle-vue” Toți ai noștri sunt acolo.

— Plata! — zberă Unâlov.

— Treizeci și șase ruble și douăzeci de copeici!

— Na... restul pentru tine! Maxim, să mergem! Dă-l dracului pe unchiu-tău. „Sărmanul Iorx a rămas fără moștenitori.” Dă 'ncoă cele douăzeci de ruble. Pleci mâine!

— La „Belle-vue”, artiștii comandară stridii și vin de Rhein.

— Și cizme am să-ți cumpăr mâine, — spunea Unâlov, umplând paharul lui Tigrov. — Bea! Cine iubește arta, acela... Pentru artă!

Și s'au perindat: și arta, și principiile colective, acțiunile, solidaritatea artistică și celelalte idealuri ale actorilor... Călătoria în Eleț, cumpăraturile ciului, a tabacului și hainelor, răscumpărarea lucrurilor amanetate au fost amânate de la sine pentru foarte, foarte lungă vreme.

Contul de la „Belle-vue” a epuizat întreg câștigul beneficiar...

Traducere din rusește de
G. M. IVANOV.

trece într-o școală mai înaltă. Copiii satelor au lăsat brazda pământului ca să tragă și mai adâncă și sănătoasă brazda învățaturii.

Școala'i aduce pe toți la olaltă. Și cât de preocupăți îi vedem în ajunul începutului de an școlar! Pe fețele acestea tinere întrevezi acum o dungă de seriozitate. Grija viitorului îi stăpânește și le trezește îndemnul către silință, Și cine știe din aceste capete micșoare câte nu vor ajunge ca mâine să conducă destinul unui neam sau în diferite ramuri să ne facă fală în fața lumii!

* *

Dascăle, de orice rang, ia seama de grozava însărcinare ce ți-ai luat!

Toată grija acestor suflete tinere pe seama ta e lăsată, dascăle, și viitorul lor în mâna ta este. Mai presus de titlul de învățator sau profesor care îți dă dreptul la ridicarea unui salariu, gândește-te că ești ducatorul generațiilor tinere, *făuritorul de suflete*, ceea ce-ți impune datoria nobilă de a-ți îndeplini înalta chemare.

Gândește-te mult, cum ai putea să pătrunzi în adâncul sufletelor ce ți-se încredințează. Taina sufletului omenesc e mare și deslegarea unei asemenea taine e nespus de grea, mult mai grea decât ne-am obișnuit s'o credem o parte dintre noi, după cum și sufletul omenesc e mult mai complex decât ni-l înfățișează cele mai complete tractate de psihologie. Cred marii psihologi că au ajuns să cunoască pe deplin această complexitate, dar câte ascunzișuri sufletești nu vor fi rămas încă necercetate?

Privește-i pe toți în fața ta: ești părintele lor; de aceea cugetă și iar cugetă cum ai putea să pregătești mai bine viitorul fiilor tăi.

Sunt mulți, și mai mari și mai mici, și se'nțelege că anevoie-i poți cunoaște pe toți, căci te lovești de fel și fel de temperamente și caractere. Unul e vioiu, sburdalnic, mai mult un copil ne'nțelegător și mai mult cu ochii pe fereastră și cu

Scrisoare mamei.

Îți scriu din casa noastră, mamă,
Din casa noastră plină de durere,
In care s'a 'ncuibat tristețea prin unghere.

De când te-ai dus de-acasă
Sunt toate lucrurile neschimbate,
Așa cum le lăsasei la plecare.
Acolo 'n colț e vechea masă
Pe care un ceasornic nu mai bate,
Zdrobit și el de-atâta așteptare.
Icoana din perete-i nemișcată
Și candela nu arde nici odată
De când la noi nu mai e nici-o sărbătoare.

Sunt lacrimi multe 'n casa noastră...
Cum plânge surioara mică, mamă!
S'așează la fereastră
Și ziua 'ntregă-șteaptă și te chiamă,
Și-așa de tristă ți-se uită'n cale
Că mi se rupe inima de jale.
De dorul tău adoarme seara 'n plâns,
In vis te pomenește
Și dimineața tot în lacrimi se trezește.
Atâtea flori și jucării i-am strâns
Și ea, micuța, nu le ia în seamă, —
Și-i povestesc frumos, și-o mângâi, mamă,
Că doar și doar de s'ar putea s'o 'mpac?
Dar scrie-mi tu acum, ce să-i fac?
Că lacrimile des o podidesc
Și-obrajii ei frumoși se ofilesc...

Dar tata... cât e de slăbit...
Și-atât de mult de-atunci a 'mbătrânit
De nu l-ai mai cunoaște, poate;
I-s ochii tot mereu înlăcrimați —
Și mâinile uscate,
Și zâmbet nu mai văd pe fața lui.
Dar n'am cuvinte, mamă, ca să-ți spui
Ce aspru-i la vedere!
Din zi în zi eu văd cum viața-i pierde,
Căci toată noaptea nu dă ochii 'n gene;
Il simt plângând, oftează lung și geme
Și dimineața tot mai slab și trist se scoală
Ca după cea mai dureroasă boală...

O, mamă, vino iar în casa ta!
Copiii tăi nu te-au putut uita
Și tata — știu că te dorește mult.
Iar eu de când te-aștept... demult!
Copiii toți sunt veseli și se joacă
Și numai eu stinger i-ascult.
Sunt mulți a căror casă'i mai săracă,
Dar ei au mamă, ei au mângâere,
Și nu sunt triști, că n'au nici-o durere...
Revino 'n casa noastră, mamă,
Căci toate lucrurile vechi te chiamă;
Să nu mai simt pe tata în tortură,
Să ștergi obrazii bieteii surioare
Și să ne-aduci cu scumpa ta făptură,
Lumina zilelor de sărbătoare...

George A. Petre

gândul afară decât la lecție; acestuia cu greutate reușești să-i prinzi atenția. Alături întâlnești pe unul de o inteligență sclipitoare care-ți prinde înțelesul fiecărui cuvânt, dar în schimb e leneș, nu citește singur și nu-și face lucrările; acesta firește că te enervează mai mult. Altul are o memorie de admirat și deși nu pricepe îndeajuns, în schimb e silitor, citește mult, înregistrează mecanic, ca apoi să-ți reproducă papagalicește șir cu șir; apreciezi munca acestuia, însă viitorul lui te neliniștește. Tot aci găsești pe cel care în zadar se străduiește zi și noapte ca după toată silința lui să nu prindă nimic sau prea puțin, neajutându-l nici măcar memoria — ori altul și mai ciudat care'i și prost și leneș; și tot așa îți răsar în față felurite specimene. Apoi exteriorul, expresiunea lor: unii mereu veseli, alții triști, unii cuminți — alții de speriat, unii îndrăzneți până la obrăznicie — alții timizi și fricoși din cale-

afară, unul cu prezență de spirit — altul se emoționează de nu mai poate să spună nici ce știe, unul cinstit și gata la orice jertfă — altul hrăpăreț. A ști să te porți cu fiecare dintre ei, a reuși în câțiva ani să desăvârșești opera ta asupra lor și să-i îndrepți pe toți sau pe cei mai mulți pe aceeași cale bună, e greu, e mai mult decât greu, dar e frumos, e măreț...

Străduiește-te să le dai toate cunoștințele, lumina învățaturii; strecoară-la însă în suflet sentimentele alese, cu dibăcia pe care o stăpânește bunul dascăl. Deschide-le ochii asupra adevărului, cinstei și dreptății — asupra iubirii de oameni, căci mai presus de rândurile sau cifrele din carte stă școala lumii.

Numai așa vei putea să întâlnești în decursul anilor pe elevii tăi deveniți oameni cum se cade și folositori societății, neamului, omenirii. Și aceea va fi fericirea ta, dascăle...

George Bacaloglu.

FLORI.



Vindeau flori, un bărbat și o fată, fiecare cu coșul său, la câte un colț de stradă.

El, gras, rumen, își avea ochii mereu așintți asupra orașului în care-i era aversea, asupra trecătorilor dela cari 'și așteptă câștigul, asupra trecătoarelor care-i stârneau gânduri vinovate.

Ea, orfană, singură, trasă la față, îmbia sfioasă trecătorilor, florile în care se întrupa parcă însăși sufletul ei plâpând.

Intr'o zi, cei doi negustori se întâlniră și privirile lor se încrucișară, ca două ascuțisuri de săbii.

Era disprețul celui tare pentru cel cu puteri mai puține? Stătea floarea plâpândă și singuratecă, în calea buruienii tufoase?

— Să nu-mi mai ieși în cale, mormăi negustorul, ursește; îmi strici toată vânzarea.

Ea nu răspunse nimic; porni cu coșul mai departe.

Trecu un copilăș, cu privirea galeșă,

cu obrazii fragezi, cu părul bălai. Fata alese un mănunchieș de flori și le dăruî micului înger: să le dai mamichii, puiele.

Apoi trecu o bătrână; grăbia spre biserică, să se închine Domnului.

— Iea, mătușică, florile acestea, să le pui la icoana Maicii Precistei.

Trecu o copilă tânără, cu ochi ca cerul, cu părul inelat, cu obrazii bujor, cu dinții mărgăritare, dar cu fața supț, cu rochița sărăcuță.

— Iea flori, duđuie; iea câteva lăcrămioare, buchejelul acesta de „nu mă uita”; primește-le dela mine și dă-le cui 'ți-e drag.

Apoi trecu un tânăr; gătit spelcă, pomădat, sclivisit, căută flori pentru iubita...

Trecuse pe lângă florarul cel gras și nu-i plăcură florile, dar îl opriră ochii plâpândeî florărese.

Fiuturele, în drum către Bujor, se opri pe petala lăcrămioarei... Și lăcrămioara îl primi neștiutoare.

Fluturile veni azi, veni mâine, — și floarea neștiutoare îi dăruî viața ei plâpândă.

Smulsă din rădăcină, floarea se prăpădi între pereții strâmți ai unei camere de spital.

... Și nimeni nu dăruî o floare florăresei care se dăruise întreagă.

I. Constantinescu-Delabaia.

unui sau altui acrobat matematic, supraîngreunat și supraîncărcat numai cu cifre cât mai mari și fără suflet.

Rămân un suflet de artist și mă simt fericit. Caut mângăere, și aceasta cuprinde în sine însăși și rațiunea poporului românesc cea mai ideală. Țăranul din Ardeal când îl întrebi de bogăție, îți răspunde categoric. Da! — „Sânt fericit. Am 10 copii sănătoși!” Nu trebuie să fi studiat vre-odată filozofia sistemelor de economie națională-politică, — și pe acest țăran îl vei înțelege. El are bogăția în sănătatea și numărul familiei sale. Poate fi combătut acest sistem de unii teoreticieni, dar, totuși, el a fost baza noastră de existență secolii dearândul în țări prigonite, și el e rațiunea supremă și astăzi în țările culte. Exemplul cel mai eclatant este Franța. Premii mari și avantajuri deosebite asigură aici Statul, pentru ca în familie să crească cât mai mulți copii din același neam și sânge.

Viața culturală-teatrală nu a trăit în mai mortală letargie pe aceste ținuturi, decât chiar în timpurile de acum. Aceasta o simțesc aceia, cari au muncit într' adevăr pentru o viață națională.

Teatrul național, român din Cluj singur reprezintă astăzi cultura teatrală, românească din Ardeal. Cefac celealalte ținuturi? Ce este cu desvoltarea celorlalte orașe setoase și ele de a cunoaște în țara proprie, aceea ce este manifestațiunea cea mai sublimă a sufletului neamului său? Așteaptă! Așteaptă, ca odată să se deschidă punga plină în urma roadelor culturale teatrale, — și pentru asigurarea existenței și pentru manifestarea magnifică așa după cum în timpurile mărețe au slăvit-o. Hrana de toate zilele trebuie să ne fie graiul românesc, curat și duios, așa după cum voia Domnului l-a creiat. Și noi aici strigăm după el. Ne pierdem energia în zdruncinări sufletești acope-

Cultură și Finanțe.

Cultura se impune, finanțele se supun, aceea ce înseamnă că necesitățile culturale ale unui popor impun rațiunea economiei naționale pe care se bazează politica lor de finanțe. Este o situație coordonată care-și are de bază civilizația și inteligența individuală. Așa se determină morala existenței de Stat. A impune o economie irațională ar însemna a sădi germenul demoralizării. Spiritul economiilor raționale nu eschide jertfa acolo, unde este la locul ei potrivit, delătură însă mentalitatea detestabilă a cifrelor lipsite de viață. Nu pot asigura numai economiile, — Finanțele în general — aceea ce există ca aranjament stabilit în complexul vieții sociale. Ele sunt și vor rămânea întotdeauna numai un mijloc. Mijlocul prin care cultura va asigura exis-

tența de Stat. Este roata, care macină făina pentru a produce pâinea de toate zilele.

Gradul de cultură al fiecărui popor asigură în mod rațional exploatarea cât mai rațională a bunurilor omenești pe cari le are împrejurul său.

Nimic nu ar fi mai imposibil, decât a stabili normele în economiile Țării noastre, fără observarea a ceea ce numește omul cult ori civilizat, — cultură. Omul civilizat este în deplin acord cu acel cult, când supune spiritul națiunii sale și modul lui de viață la un sistem de cercetare, care corespunde caracterului său precum și indatoririlor pe cari trebuie să și le îplinească. De aceea realitatea gândirei o caut la el, și nici odată nu o voiu căuta la masa verde, unde vor curge sudorile numerice ale

rite de atâtea murdării. Politizăm cu ideea cea mai supremă. Avem oameni de carte, cari cartea o folosesc după vechimea în partid, iar capacitatea și-o rezervă pentru peipeșiile de argumentare greoaie, subordonată unor sentimente de negre visuri pline de ideal personal.

Părțile marginimei așteaptă ca să fie înțeleși. Cred în puterea forțelor majore de cari au fost susținuți. Sperează, că li se va da posibilitatea de a se desvolta liberi ca Români în cultura lor.

Așteaptă cuvântul deciziv în rezolvarea chestiunilor teatrale nu numai intelectualii, dar o așteaptă și artiștii români, — acești soli devotați din țara întreagă pentru limbă și neam.

Ei sunt săraci, nu au decât un suflet bun, mare și bogat. Ei trăesc în credința vie.

Izvorul se adapă din picuri de apă, bulbuceii săriți sprinteni din sânul mamei bătrâne a tuturora, din Pământ. De unde se vor stabili bilanțuri, dacă brațele civilizațiunei, cultura în sine, nu vor izvorî din sufletul românesc, din roada acestui pământ?

Unde suntem? Este bine dacă ne vom confirma noi prin forțele izvorite din cristal de bulbucei, pentru a da drum alviei râului maiestos în curgerea lui.

* * *

Oradea-Mare ca centru cultural, românesc a luat asupra sa la frontieră obligațiuni culturale de importanță evidentă; mișcarea plecată de aci, ar trebui să regenereze viața culturală-teatrală din întregul Ardeal. Trupa teatrală, maghiară este organizată, iar directorul ei în mod absolutistic dorește a-și impune planurile sale, dorite de reprezentanții culturale maghiare. Iar noi, așteptăm! Așteptăm ca finanțele să ajungă în balansul culturale românești.

1 Septembrie a însemnat redeschiderea stagiunei teatrului din acest oraș. Lui i-au urmat cele-

Cântec de toate zilele.

Celor mai scumpi.

Afară-i vânt . . .
E rău afară . . .
Se 'ntinde moartea pe pământ,
Și viața strigă ca o fiară . . .
Afară-i vânt . . . e rău afară!

Am tras zăvoarele la poartă, —
Și-acum veghez
Cu ochi de jar,
Cu fața moartă,
Ca vântul, care rupe ramuri
Izbindu-se nebun de geamuri,
Să nu-mi străbată 'n sanctuar . . .

* * *

— Dormi, puil tatii, dormi senin!
Lipește-ți strâns obrazul plin
De sânul mamei!
In visul tău, de pretutindeni
Răsară crini, grădini eterne,
Ce 'n scuturare de petale
Să-ți cadă liniștit pe perne! . . .

Dormi lin, nevastă! Ochii buni
Și triști ca un amurg polar

De i-ai deschide,
Ar oglindi în ei furtuni,
Ce trec pe chipul meu de var . . .
Dormi lin! . . .

* * *

Pe-afară trece Moartea,
Și Viața strigă . . . Mă gândesc:
Ce-ar fi să între 'n casă Moartea,
Să nu pot s-o opresc? . . .
S'atingă patul, trupul vostru,
— Mă mistui, temere amară, —
Și ochii voștri să rămână
Pierduți în fețele de ceară?! . . .

O, aș avea atunci puterea,
Ca 'ntr'o titanică 'ncordare
S'apuc cu mâinile-amândouă
Albastrul cer de câte-o zare
Și pânza lui cusută 'n aur
S-o smulg spre-a vă 'nveli pe voi,
Ca să vă apăr pe vecie
De soarta vieții, de noroi?! . . .

Vasile Al-George.

lalte orașe din Ardeal. Trupele ugurești stau înarmate la lupta conștientă, care se dă!

Statul stă pe gânduri, iar vechia societate teatrală din Ardeal, Societatea pentru fond de teatru român, doarme de ani dearândul somnul ei fericit, fără ori ce semn de viață.

Statul impune după toate manifestățiunile artistico-culturale, cinematograf scl. 32%, 42% taxe de lux, ori taxe fix stabilite; Chiar și după reprezentațiile pur culturale ale artiștilor români și a organizațiilor muzicale românești, ca orchestra Operei Naționale Române din Cluj, se admite abia reducerea la 16%. Se încasează după acest product artistic sume mari, — milioane și milioane. Menirea lor nu poate fi decât sprijinirea acelei culturi, din al căror efect au fost fixate. Product și efecte trebuie să fie sub aceleaș condițiuni. Iată încă cu ce motivăm cererea culturale românești, pentru a fi sprijini-

nită de stat. Este o cerere cât se poate de justă și pe atât de naturală.

Ce să zic, când citesc despre viața culturală teatrală din alte țări? Ce sentimente te cuprind, când auzi despre emoțiunile care le-au produs? Cultură — religione — artă, au ajuns la concepția lor cea mai sublimă. Arta se însoțește cu cultul religios, de unde a plecat drumul ei atât de spinos. Poezia și muzica, se contopesc în artă și religione pentru a creea un „Suflet” al Lumei de azi, transportând artistul cu zelul lui în sfere methaphizice, superioare gândirei omenești; — acolo unde abia mai auzi bătaia inimei, — totul este Eternul Mântuitor!

La Nancy, în Italia, la Oberammergau, Salzburg și în alte țări, s'a produs aceea ce a creat omenimea în cultura ei teatrală de astăzi mai falnic. Egoismul omenesc a fost învins prin gloria Geniului Creator.



DESPĂRTIRE.*

Ca mâine-i zici adio orașului iubit
 În care triste și palizi visarăm împreună
 În sfinte nopți de veghe, în albe nopți cu lună,
 Când primăvara 'n parcuri cu flori ne-a dăruit.
 De-acum atâta cântec în neguri o s'apună,
 Căci mâine-i zici adio orașului iubit.

Și vei pleca departe și tu, poate și eu.
 Iluziile vieții când mor îți par mai sfinte, —
 Infiorați de teama deschiselor morminte
 Vom adora în cale pe același Dumnezeu,
 De care, altădată nu ne-am adus aminte, —
 Căci vei pleca departe și tu, poate și eu.

Dar lasă-mă o clipă să plâng la al tău piept,
 E crudă despărțirea . . . și-i pentru viața toată . . .

Un fulger de durere în suflet mă săgeată,
 De-acum în nopți cu lună eu nu te mai aștept
 Mi-e inima rănită ca flacăra scuturată.
 — Odată, înc'odată să te mai strâng la piept.

Ca mâine-i zici adio orașului iubit,
 Și parcului în floare și visurilor noastre,
 Și atâtor dragi nimicuri, și nopților albastre,
 Când sărutându-ți ochii ai plâns și mi-ai zimbit.
 O, după tine-or plânga atâtea flori în glastre,
 Căci mâinei zici adio orașului iubit.

Ca mâine poate și eu să-i zic iubirii-adio,
 Sau poate vieții chiar:
 — Uitarea când coșoară, sunt toate în zadar.

Iustin Ilieșiu.

* Din volumul „Sbuciumări de aur”, care va apare în curând.

Ancheta noastră.

1. Este posibilă o apropiere sinceră între românii și ungurii din România?
2. Dacă este, pe ce tărâm? politic, economic sau cultural?

Ancheta noastră a trezit un viu interes printre cititori. E de remarcă îndrăzneala cu care se dau răspunsurile din partea maghiară. Anunțăm însă și-acum că publicăm aceste răspunsuri fără a ne lua vre-o responsabilitate, rămânând ca să cântărim toate răspunsurile la sfârșitul anchetei.

În numărul acesta publicăm răspunsul d-lui *Ligeti Ernő*, unul din cei mai de frunte publiciști maghiari din Ardeal, care dela început a muncit pentru apropierea româno-maghiară și al d-lui *Tabéry Géza*, cel mai bun novelist maghiar din Ardeal, care face parte mai mult din grupul reacționar.

Relațiile culturale între români și unguri, ca popoare în Ardeal, le-am crezut necesare chiar atunci când noi eram încă domni peste ținutul Ardealului. Deci punctul de naștere mi-l susțin și acum cu aceea, că *puterea* politică n'are ce căuta în cultură. Un stat eterogen nu-și va putea atinge superioritatea culturală, apăsând cultura

minorităților de sub guvernarea lui. Dar dacă pe aceasta din urmă o aduce în armonie cu a lui, lăsându-i liberă orice manifestare culturală spre evoluare, succesele ajunse constituiesc o laudă nu numai pentru culorile minorităților ci și pentru paleta armoniei.

Tot de aceeași cugetare trebuiesc să fie conduse și minoritățile, atunci când își explică conștient posibilitățile unei vieți culturale. Cultura maghiară din Ardeal nu trăește numai pentru ea însăși ci pentru toată omenirea, natural stând mai aproape de statul în vâile căruia își găsește o viață pașnică. Cred și susțin că prima condiție de consolidare a României-Mari e, ca oamenii intelectuali din cuprinsul ei să se înțeleagă, să se ajute reciproc și cu puterile unite să scoată Statul din balcanismul în care

Șt. Mărcuș.

a fost adus de situația lui istorică și geografică, pe care situație, după cum se observă, politicienii vor s'o mai păstreze încă.

Pe noi, scriitorii maghiari din Ardeal, același sentiment ne mână pe toți: să putem menține prin cultură ceea ce am pierdut cu armele. Să ne putem desvolta în cultura noastră, — și dela Stat nu cerem mai mult de cât libertate. Nici dela statul maghiar n'am cerut altceva. Dar așteptăm și ne frământăm ca scriitorii celorlalte popoare să ne înțeleagă tendințele noastre, să ne dea o mână de ajutor, și-ar fi cea mai mare bucurie pentru noi să ne putem cunoaște reciproc.

Primesc cu cea mai deosebită plăcere întrebarea revistei „Cele Trei Crișuri” în acțiunea căreia văd garanția unui fapt absolut cultural, heliotropismul geniului latin, ieșit și de sub cenușă. Să fie convinsă revista „Cele Trei Crișuri” că luăm parte cu nespuse de multă bucurie la munca culturală comună. În lume sunt germani, francezi, români, unguri, etc., dar mai este și omul și toate sunt mai întâiu pentru el. Fiecare mână se întinde spre el în haosul acesta și, întocmai ca un copil în întuneric, strigă fericit de bucurie când mâinele noastre căutându-l pe el, se întâlnesc.

Ligetii Ernő.

* * *

„Pourquoi — pas?” Dece nu? Așa a fost botezat vaporul francez care-a pornit pentru descoperirea Polului Sud. Întrebarea care forma numele vaporului a însuflețit speranța, credința, optimismul, — fără de cari nu putem începe nici cele mai mici lucruri. Cu numele acelui vapor francez răspund și eu la întrebarea Dv.: Pourquoi — pas?! Și de ce n'ar fi posibilă o apropiere între românii și maghiarii din Ardeal?

Dacă politica oficială va dovedi pentru noi, minoritatea maghiară, numai a zecea parte din marea înțelegere pe care marii români europeni o amintesc din convingere sinceră, — dacă din adunările „uniunii maghiare” delegații statului nu vor pleca iritați pentru că acolo, horibile dictu, se dorește asigurarea condițiilor posibile pentru existența minorităților, — dacă legislatorii, fabricatorii ordinelor și puternicii administrației nu vor lăsa să sboare din memoria lor spiritul dela Alba-Iulia: într'adevăr, nu înțeleg ce piedică ar mai exista în cazul acesta în calea unei apropieri sincere?

A trecut un an încă de când ma-

ghiarimea din Ardeal a făcut primii pași spre colaborare, hotărându-se a lua parte la politica activă. Nu noi însă suntem vinovați că nu ne-a reușit să strecurăm în parlament decât trei deputați și doi senatori, atunci când pentru populația noastră și după dreptul de alegere ar fi trebuit să avem cel puțin de 15 ori mai mulți reprezentanți la București. Abstrăgând însă dela toate o activitate la olaltă în politică care-ar duce numai la rezultate militărești, văd destul de posibilă în Ardeal realizarea unei largi autonomii.

Cea mai mare și dureroasă piedică contra apropierii culturale este faptul că ni se românizează școlile cu forța, și altor instituțiuni cum ar fi în primul rând teatrele, li se pun cu tendință greutăți mari cari fac dilematică existența lor. Chiar în jurul acestui punct revine scriitorilor români datoria măreață de a arăta ochilor legați, că o cultură nu se poate desvolta niciodată pe ruina alteia, ci numai în luptă de întrecere cu ea.

Numai după ce pe terenul politic și cultural vom reuși să netezim dealul prăpăstios, se naște involuntar întrebarea pentru înflorirea economică a Ardealului. Căci dacă politica — politica greșită — schilodește pe cele două milioane de maghiari, aceasta va aminti mai curând sau mai târziu fiilor celorlalte trei milioane.

Dealtfel aceste două popoare nu s'au urât niciodată. Mai mult intrigile austriace le-au asmuțit unul contra altuia pentru un moment și această neînțelegere a lăsat o dără roșie între revoluționarii maghiari din 1848 și Avram Iancu, dar în orice caz ambele popoare au plătit egal cearta.

Durerea înțeleasă — cel mai sigur balsam pe răni — să credem că și de data aceasta va vindeca, dacă vom căuta o vindecare. Dar munca mai încordată, samariteană, se așteaptă dela mâinile românilor; trupul nostru prea e slăbit de răni.

Tabéry Géza

„Ipotezele sunt ca acele figuri ce trec în amurgul serii și în care noi recunoaștem pe cutare sau cutare individ, adesea reușind a ghici, dar uneori amăgindu-ne, căci lumina se îngână cu întunecul; însă orice recunoaștere de această natură, fie ea nemerită sau nu, rămâne în suspensiune până ce se face ziuă și numai atunci se vede.

(B. P. Hasdeu.)



Note și impresiuni.

Iubirea este tot ce apropie pe om de Dumnezeu. Ea este izvorul a tot ce există în prezent și a tot ce poate exista în viitor. Fără de ea lumea n'ar avea rațiune de a fi. Și fiindcă noi oamenii suntem aleși din partea creatorului să adăpostim în inimi pe această regină a lumii, să dovedim că suntem vrednici de ea. Iubirea să fie umbra nedespărțită a tuturor gândurilor și faptelor noastre!

Prin iscusința lor oamenii au ajuns să măsoare distanța până la soare și la lună. Dar distanța până la satisfacerea dorințelor lor n'a ajuns s'o măsoare nimeni. Suntem învățați și totuși mărginiți. Căutăm tot ce nu ne trebuie. Căutăm drumul până la soare, când știm că n'o să-l parcurgem nici odată, și drumul până la marginea dorințelor noastre nu-l căutăm, deși am dori s'ajungem acolo cât mai repede!

E suficient să-ți închini inima unei singure ființe, iar nu lumii întregi. Lumea în general nici nu e vrednică de un asemenea sacrificiu. Alege-ți deci o ființă și tot ce gândești și simți să fie pentru ea. Chiar dacă iubirea aceasta nu va rămâne întreagă, ea nu se poate șterge fără să lase urme adânci. Iubirea oricât de scurtă să fi durată, este veșnică — dacă a fost adevărată. Va fi veșnică chiar și dacă ființa căreia am închinat-o ne va fi uitat de mult. Și tocmai iubirea aceasta, care nu așteaptă răsplată, este cea mai scumpă și mai plină de mulțumiri sufletești.

În năzuința continuă de a ne astâmpăra un dor vag, zace farmecul neliniștii ce adesea ne stăpânește.

Valeria Greavu-Tulbure



CRONICA POLITICĂ.

Idealurile politice ale „maghiarilor cari se deşteaptă.”

Opinia publică românească, — iar acum, în urmă, și opinia publică europeană, — continuă să fie preocupată, paralel cu celelalte evenimente politice externe la ordinea zilei, de noul aspect pe care l-a luat problema raporturilor româno-maghiare, în urma descoperirii făcute de Poliția de Siguranță a Statului cu privire la complotul teroriștilor maghiari contra Familiei Regale.

Aceste raporturi româno-maghiare sunt încă, cu toate silințele depuse în ultimul timp la suprafață atât de o parte cât și de cealaltă, și cu toate declarațiile îndeobște de un banal convenționalism ale oficialității, destul de încordate, și trebuie să fie cineva de o naivitate fără seamăn, sau să trăiască cu totul în afară de realități, ca să-și închipue că poate fi vorba de uitare și de îndulcire a asperităților dintre ambele popoare mai înainte de dispariția cel puțin a unei generații.

Pentru noi însă resentimentele ungarilor față de Statul român sunt cum nu se poate mai explicabile și mai firești. Nu e prea ușor lucru să se deprindă cineva dela o zi la alta, cu ideea că patria sa a fost înjumătățită în profitul vecinului, că mai multe milioane de conaționali de-ai săi au rămas pe pământ strein și sub stăpânire streină, și că toate avantajile cari izvorăsc din situația de națiune dominantă, au dispărut ca prin farmec. Iar din punct de vedere politic, ura maghiarilor față de români este încă și mai justificată.

Ungaria avea, până la 1918, o situație din cele mai privilegiate în Europa centrală, fiind sufletul viu și elementul dominant în existența și funcțiunea mecanismului politico-economic atât de complicat care era imperiul Austro-Ungar. Dela Budapesta se cârmuia politica monarhiei și se dădeau directive pentru prodigiosul avânt economic pe care-l luau zi de zi ținuturile supuse sceptrului dela Viena, și tot de acolo se dispunea de soarta feluritelor naționalități rămase

încă, și de fapt, sub tutela Coroanei Sf. Ștefan. Azi toate acestea au dispărut, și Ungaria se zbate în prada amintirilor celor mai recente și a unor necesități inexorabile pe cari nu și le mai poate împlini, cu membrele tăiate și cu un superb orgoliu rănit până la sânge, ca într'un cerc de fier, dincolo de care și-au reluat avântul și dreptul la viață, indiferenți, toți supușii ei de până mai eri.

Este totuși justificată de vre-o speranță cât de slabă de realizare, și va duce ea la vre-un rezultat practic, calea pe care au apucat-o naționaliștii maghiari pentru redobândirea situației privilegiate a patriei lor?

Fără îndoială că nu. Pentruca Ungaria să mai revină la Carpați, să fie udată de Drava și să se sprijine din nou pe cadrilaterul Boemiei, trebuie să existe aceleași condițiuni politico-sociale de dinainte de război, cari alcătuiau, de bine de rău, baza monarhiei Austro-Ungare. In ce ne privește pe noi românii în special, ungerii nu trebuie să uite că ei au stăpânit Ardealul în împrejurări cari făceau, poate, neexigibilă încă, dominația lor, și că toate acele împrejurări de ordin politic ca și de ordin istoric au dispărut odată cu prăbușirea monarhiei Austro-Ungare. In nici un caz nu se mai poate imagina o dominație a ungarilor în Ardeal, și în ipoteza neverosimilă a unui cataclism care ar face să dispară România ca stat, e o copilărie să se creadă că Ardealul nu-și va găsi o altă formă de existență politică de cât aceea veche de atribut al unei reînviată patrii unitare maghiare.

Naționaliștii unguri fac deci o mare greșeală când încearcă, prin mijloace violente, să întoarcă înapoi cursul Istoriei. Procedând astfel, ei vor înăspri până la sălbăticie raporturile dintre cele două popoare, și vor împiedica realizarea soluțiilor, ce se caută totuși, pentru salvarea existenței etnice a conaționaliilor lor. Aceasta, fără a mai socoti faptul, de o mare importanță pentru ungerii ardeleni, că se descurajează cu totul acel curent sănătos pornit din rândurile tineretului român cult, adăpat la noile principii sociale ale timpului, și care proclamă cu îndrăzneală dreptul la viața politică

DOINE ȘI HORE.

— Culegere de E. Hodoș. —

*Sub ciresul alb de flori
Nemeresc adese ori,
Când la lună, când la stele,
Când în calea mândrei mele.*

*Foaie ruptă 'n trei și șasă,
Iată mândra cea făloasă,
Poartă cârpă de mătăasă,
Și n'are mălai la casă.*

*Lună, lună, dalbă lună,
Spune badei voie bună,
Că nu pot să-l întâlnesc,
Două vorbe să-i grăesc.*

*Bade nu fii supărat,
Că mândruța te-a lăsat:
Cine șade 'n bogăție,
N'alege pe cea dintâie;
Cine mână patru boi,
Alege ca 'n pere noi.*

*Mândruleănă, dorul tău
Rău seacă sufletul meu,
Și mi-l seacă, și mi-l stânge,
Ochișorii tăi ar plânge.*

*Busuioc crescut în fân,
Drag mi-i junele bătrân,
Dacă vine, nu te lasă
Să rămâi friptă și arsă.*



și culturală, al minorităților. Apucând însă pe calea violențelor sângeroase, când le stă la îndemână, deschisă, lupta loială pe terenul cultural, ni e teamă că ungerii înșiși vor contribui ca acest drept să se transforme — cum atât de just se exprima mai zilele trecute un distins publicist și om politic român — în toleranță, care să le fie ridicată oricând de un guvern despot sau prea temător de siguranța și existența Statului.

Revine dar ungarilor ardeleni datoria, — o datorie față de cele mai vitale ale lor interese, — de a convinge pe conaționaliilor lor rămași în granițele statului independent maghiar, că a continua calea atentatelor pe care au apucat, este cea mai nenorocită dintre atitudini, care nu-i va duce nici măcar la salvarea idealurilor lor naționale, — singurul lucru la care mai pot aspira, — necum la realizarea idealurilor politice și la o înțelegere justă a nouilor principii de conviețuire europeană.

I. Joldea Rădulescu.

NOTE



Mareșalul Pilsudski.

Mai zilele trecute Țara noastră a primit ca oaspe pe distinsul șef al statului polonez. Mareșalul Pilsudski s'a născut în Lituania, locul natal al lui Kosciuszko și Mickievici, la Zulnov în apropiere de Vilna, la anul 1866. Descendent al unei familii nobile care a luptat îndelung pentru libertatea Poloniei, el a continuat această luptă și mai târziu. Pentru spiritul său revoluționar a și fost eliminat din universitatea dela Charkow. Implicat apoi într'un complot contra țarului Alexandru III. a fost exilat în Siberia unde a lăncezit cinci ani. Intors din surghiun, cu sufletul oțelit de suferințele îndurate, pune temelia partidului socialist polonez, care avea de țintă independența Poloniei și scoate și ziarul „Robotnik.” Din cauza asupririlor țariste fugе în Polonia austriacă unde lucră la organizarea unei armate clandestine. În 1917 însă a fost arestat de germani și închis la Magdenburg de unde își recapătă libertatea abia în 1918 și revine în Polonia eliberată unde, după demisia lui Paderewski i se încredințează șefia statului polonez.

Eroul Pilsudski este un bun prieten al României și vizita făcută în țara noastră ne încredințează că legăturile de prietenie între noi și poloni devin și mai trainice.

Cultura europeană.

După războiul mondial mai toate ziarele și revistele au început să se preocupe serios de una din cele mai importante chestiuni actuale: pe ce treaptă se află civilizația europeană? Va putea fi salvată din frământările funeste, rezultate de pe urma marelui cataclism mondial?

Preocupată tot de seriozitatea acestei chestiuni „Tüz“, eminenta revistă a tinerimei maghiare, moderne, emigrate la Wiena, a deschis o anchetă printre personalitățile cele mai de seamă în cultura universală, cu următoarele întrebări:

1. Credeți în desfășurarea actualei culturi europene în viitor?
2. Dacă nu, cum vă închipuiți drumul viitor al umanității?
3. Care ar fi menirea spiritelor de competență universală în această criză istorică?

Cu alte cuvinte, cultura europeană e bolnavă: îi trebuie o injecție — și care-ar fi serul?

Nu știu ce răspunsuri vor da competenței universale, nouă ne pare însă că inițiatorii acestei anchete s'au gândit mai mult la orientul Europei, care rămâne încă o vână sănătoasă de energie în cultura europeană. Occidentul e bolnav, sleit de puteri, fizic, încât se trage la îndoială dacă va putea să dea mai mult decât ceea ce a dat până acum, căci mai toate popoarele civilizate din occidentul Europei și-au atins maximum de producere... și de sigur că istoria popoarelor se repetă. Dar să nu se treacă ușor cu vederea că aici, în partea noastră, mai există câteva popoare sănătoase, viguroase, vicioase, și ca fizic și ca moral, cari abia acum au apărut serios pe scena Europei și cari vor aduce o viață nouă în cultura europeană. Dintre aceste popoare amintesc deocamdată pe români și unguri, exemple vii, că în partea aceasta va gravita viitorul culturii europene.

Turneul companiei dramatice Alfred Viebach.

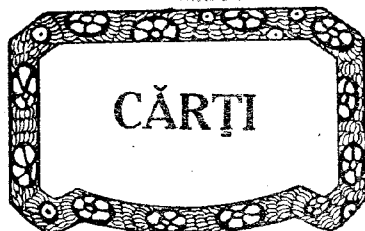
Compania dramatică Viebach și-a început reprezentațiile la Cernăuți, montând: „Peste puterea noastră” de Björnson, „Elga” prelucrare dramatică de G. Hauptmann după o nvelă de Grillparzer și „Hedda Gabler” de Ibsen. Spațiul nepermițându-ne să stăruim asupra acestor puternice opere cari în ansamblul companiei Viebach au reușit succese de cea mai bună calitate, ne vom măr-

gini să apreciem, în câteva cuvinte, silințele și realizările interpretării.

În lucrarea lui Björnson, în care d. *Viebach* a știut să întrupeze sintetic și detaliat în același timp, credința miraculoasă și nețărmurita dragoste a pastorului Sang, am văzut cel mai desăvârșit acord de ansamblu și coeficientul fiecărui artist, topit într'un singur bloc de colaborare mintală. Clara, femeia bolnavă a pastorului, a fost redată cu multă finețe și inteligență scenică de d-șoara *Binder*. Un admirabil vorbitor e d. *Bernecker*, care a întrupat masiv și prestigios pe pastorul Bratt.

De o interpretare foarte distinsă a avut parte „Elga”, care s'a reluat de mai multe ori. *Maria Fein* și *Theodor Becker* au avut seri strălucite. Ei juca rolul contelui Starschenski, a soțului iubitor, naiv și încrezut, pe care decepțiile îl smulg din cerul fericirii spre a-l arunca în iadul desnejdii și răzbunării. În *Elga*, femeia ușuratecă, înșelătoare — d-na *Fein* s'a dovedit o artistă de mare anvergură, în care verva și temperamentul, cultura și inteligența artistică sunt duse la apogeu. Excepționalele calități ale acestei interprete s'au evidențiat încă odată în incisiva caracterizare a rolului titular din „Hedda Gabler”. Trăsăturile marcante cari compun caracterul acestei bizare și complexe figuri ibseniene, d-na *Fein* le-a senzibilizat cu o magistrală artă... Cu o putere elementară ne-a înfațșat d. *Th. Becker* geniul decăzut al lui Lövborg, punându-și încă odată în lumină complexitatea mijloacelor sale de intuiție și execuție. Multă viață și expansiune a pus în redarea asesorului Brack, d. *A. Viebach*. Cuvinte de laudă d-lui *Dr Karl Heine* pentru înscenarea acestor impecabile spectacole, care au evidențiat spiritul său creator. În liniile ei generale, reprezentațiile acestea fac parte din sfera unor înalte preocupări de artă, cari pot constitui titlul de glorie al ansamblului.





„Tulburea” nuvele de *Constanța Marino-Moscu*, edit. „Viața românească.”

D-na Constanța Marino-Moscu n'a pătruns încă printre cititorii români. Prin diferite reviste i-am urmărit cu multă atenție activitatea literară a d-sale, care fiind modestă și netrâmbițată deci, s'a mărginit numai la aprecierea tacită a unui număr restrâns de cititori. Prin volumul de mai sus însă, va fi mai larg cunoscută.

„Tulburea” e și titlul primei nuvele din volum în care autoarea încearcă și reușește să prindă câteva crâmpce de viață țigănească. Țiganii chefuliau la șatră când se sună alarma pentru războiu. Femeile îngrozite plâng după bărbații lor, însă ei pleacă toți la luptă fără s'audă țipetele celor din urmă. Când îl întreabă nevasta dacă nu ia pâine de drum, el răspunde: „dă-mi mai bine scripca,” — și pleacă la războiu cu tovarășa lui de veselie și durere: vioara.

Restul volumului îl formează mai multe bucăți impregnate de suflet; n'au stil bombastic, nici filozofie neînțeleasă, dar au ceva mai prețios: o parte de viață. Și e destul pentru ca volumul d-nei Constanța Marino-Moscu să fie citit și apreciat după merite.

Adela Xenopol: Uragan, roman istoric (1913—1918)

Dra Xenopol își începe acțiunea romanului odată cu mobilizarea armatei române în 1913.

Colonelul Gioni Paclea care mai luase parte și la războiul din 1877 — bărbat în vârstă a doua deci — pleacă și el împreună cu regimentul său. Soția colonelului, destul de tânără pe lângă vârsta soțului său, deși îi purta încă toată dragostea casnică, inima ei înclina către un tânăr oarecare. În zadar însă tânărul amant încearcă acum desfășurarea puternică a dragostei lor, căci Maria Paclea călăuzită de imboldul conștiinței și al datoriei față de soțul său, deși îl iubea într'adevăr, — totuși îl ține departe, după care el se sinucide. Lumea află, află și soțul său care în baza legii militare nu mai putea să rămână căsătorit legitim cu o

femeie compromisă, astfel că despărțirea a trebuit să se întâmple. — Vine războiul din 1916. Colonelul rănit grav pe front se însănătoșează chiar în spitalul unde Maria era infirmieră. În acest timp intervenise un alt personaj: doctorul care iubea pe Maria și care moare apoi de tifos. Astfel că soții Paclea revin la vechea lor viață casnică, oboșiți de suferințele îndurate și păstrând aceeași dragoste reciprocă.

Cam acesta ar fi în câteva trăsături subiectul romanului. Ceeace însă ne trezește un interes mai apropiat față de această lucrare este descrierea amănunțită a evenimentelor prin care a trecut țara noastră din 1913 până în 1918. D-ra Xenopol și-a notat cu sânguință treptat-treptat toate întâmplările în legătură cu războiul nostru ca apoi să le intercaleze într'un subiect de roman, scris cu nerv. Unele discuțiuni sociale dintre personajii sunt just întreținute și cu multă competență, într'un stil clar și atrăgător.

Schami, roman unguresc de Ida Kiss. Oradea-Mare, 1922.

Cel mai proaspăt eveniment literar din localitate este romanul cu titlul de mai sus, apărut de curând în limba maghiară. Interesul cercurilor literare de aici față de noul roman e cu atât mai viu cu cât autoarea, o domnișoară abia de 20 ani, până acum n'a mai publicat decât niște nuvele nu tocmai apreciate.

Titlul, ce-i drept, mai mult simbolic, este exotic; acțiunea se petrece în mediul orașelor ungurești, personajii sunt simpli cetățeni și profesioniști din zilele noastre.

Schami — după cum îl determină Kalidasa — înseamnă „Cel cu foc la inimă”, pentru că după legenda indică focul străvechiu s'a născut din atingerea lui Schami de lemnul cel sfânt Ashwattha.

Eră nevoe de explicația aceasta pentru că să n'țelegem mai bine pe eroina romanului, Estira, o fată foarte frumoasă, foarte modernă, în inima căreia arde veșnic un foc învâpăiat, nestins. Flacăra aceasta fatală este misterul care o mână spre tragicul desnodământ. Estira iubește de dragul iubirii înseși. Iubind pe mulți și iubită de mulți, dar mai la urmă părăsită, Estira se sinucide, aruncându-se de pe hornul unei fabrici.

Deși lipsit de remarcabile calități artistice și pe alocuri chiar de motive psihologice necesare, romanul d-rei Kiss Ida merită totuși a fi rele-

vat din simplul motiv că are pagini cari denotă talent și fineță de caracterizare. Și cu toate că se observă ici-colea oarecari influențe, în special a talentatei scriitoare maghiare Margareta Kafka, cea mai puternică personalitate feminină în literatura ungurească — agerimea intuiției, zugrăvirea mediului și unitatea compoziției sunt exclusiv proprietatea autoarei, care știe să-și toarcă firul povestirii fără să-l încurce și fără să ne plictisească. Faptul acesta la o fată tânără înseamnă desigur un succes promițător. În special reușește de minune să ne descrie sufletul de fată mare cu toate dorurile și sbuciumările lui. Părțile acestea par trăite aiurea pentru că sunt scrise cu o sinceritate frapantă, care dă în adevăr o notă originală romanului.

Relațiile dintre cele două surori, scenele cari se petrec între dănele, sunt pagini de toată frumusețea. Tot ce strică impresia și îngreuiază simțul estetic este vânătoarea după peisagii căutate și după aberațiuni exagerate cari oricât de muzical ar suna n'au ce căuta într'o operă de artă.

Dar renunțăm să intrăm deocamdată în analiza părților slabe ale romanului pe care-l semnalăm cu toată bunăvoința, mai mult ca un eveniment literar, orădean. Avem de-a-face cu cel dintâi fruct al unui talent în desvoltare. Dacă fructul abia a dat în pârgă, avem toate nădejtile că talentul d-rei Kiss Ida se va coace, se va cizela și se va scutura de înrăuririle streine. Și atunci, desigur, are să dăruiască literaturii maghiare opere trainice.

Viața și opera lui Ion Creangă, de Dr. Emil Precup; Gherla, 1921.

Acest studiu a fost publicat după cum spune autorul în prefață pentru a da un manual auxiliar în mâna elevilor cari studiază istoria literaturii române. Autorul ne înfățișează pe Creangă după felul cum îl arată diferiți oameni de știință și prieteni de-ai lui în diferite articole publicate în reviste și ziare, aranjând materialul bibliografic într'o formă originală, formând un întreg bine rotunzit și având de scop să înlesnească cunoașterea în cercuri cât mai largi a scriitorului care a scris cea mai frumoasă limbă românească.

În capitolul prim face istoricul culegerilor de basme, arătând că Ion Creangă n'a fost un simplu culegător de povești ci un scriitor original de basme. În capitolul al doilea arată

curentele literare din secolul XIX. până la Creangă și locul lui Creangă alături de cei mai talentați scriitori în „direcția nouă” susținută de societatea „Junimea”. După ce ne înfățișează pe Creangă ca om și personalitate, alcătuește într-o formă mai complexă biografia lui: nașterea și tinerețea, ca institutor și pedagog, cunoștința și prietenia cu Eminescu și rolul lui în „Junimea”.

După un tablou amănunțit al manuscriselor și edițiilor operelor, urmează analiza scrierilor: Amintiri, povești și diverse. Capitolele următoare tratează (după Iorga) humorul lui Creangă și locul acestuia în istoria culturii românești, ca adevăratul tip al Românului cu toate calitățile lui de „cel mai român Român.”

Găsim la urmă reproducerea unor fragmente din „Amintiri” și povestea „Soacra cu trei nurori.” Pentru a ușura înțelegerea limbii lui Creangă, încărcată cu multe provincialisme neînțelese în Ardeal s'au făcut oarecari schimbări în textul original al „Amintirilor” la cari se mai adaugă diferitele note și explicații pentru a se atinge mai mult scopul didactic al studiului.

„Viața și opera lui Ion Creangă” e un studiu care deși lipsit de caracterul pur științific și deși pe alocuri se simte greutatea unui limbaj ardelesc, fiind adresat tinerimii școlare împlinește o însemnată misiune culturală și didactică, mai ales aici în Ardeal, unde frumosul grai românesc trebuie să pătrundă prin cetirea și cunoașterea scriitorilor cari reprezintă adevăratul scris și suflet românesc. Nu putem decât să-l recomandăm profesorilor și elevilor școlilor noastre.



REVISTE

„Analele Olteniei” anul I. Nr. 2-3, publicație trimestrială.

În fruntea publicației craiovene d-l Dr. Ch. Laugier, inspector general sanitar, publică sub titlul faimos „Minunea dela Olănești”, comunicarea făcută la Cercul Medico-Farmaceutic din Craiova în urma cercetărilor asupra descoperirii d-lui Dr. Puțureanu. Știm toți câtă vâlvă a produs la noi această veste a vindecării tuberculozei. Și după atâtea iluzii, glorie, mândrie, iată-ne astăzi desamăgiți de rezultatul cercetărilor făcute. Scurt și cuprinzător s'a constatat că serul d-lui dr. Puțureanu nu numai că nu vindecă, dar e chiar vătămător organismului. În consecință Direcțiunea Generală a serv. sanitar interzice practicarea aceluși ser, punând definitiv capăt tuturor discuțiilor.

Într-un articol „Unicul și proprietatea sa, de Max Stirner”, d-l I. Dongorozi își propune să ne înfățișeze anarhismul teoretic, consecvent al hegelianului Max Stirner.

Restul bogatului conținut al publicației este format din documente istorice, culturale, statistice, artistice, etc., referitoare la trecutul Olteniei, cătându-se pe lângă acestea a se scoate în evidență și mișcarea actuală în această provincie. Cronica științifică și recenziile sunt la nivelul impus.

Vieța Nouă an. XVIII. Nrele 5—6. Se deschide cu un articol postum al sufletului fin care a fost Const. T. Stoika, căzut pe câmpul de luptă. Paginile acestea cuprind reflexii privitoare la poezia nouă.

Din rubrica Pliviri, în câteva rânduri de polemică să reținem iarăși câteva formulări din crezul acestei reviste de cea mai sănătoasă perseverență idealistă: „idealismul nu cunoaște nici isterici ai reclamei, nici mercenari” și: „Talentul și caracterul în luptele literare trebuie să meargă alături”. . . credem că această deviză se poate extinde pentru toate luptele culturale și naționale. (—gen.)

„Viața românească”, anul XIV, nr. 6.

În nru de față ia sfârșit romanul „Fără graiu” de Vladimir Corolenco, în traducere de A. Frunză. Interesant articolul d-lui Nicolae Popovski despre „Românismul în Basarabia și Unirea”; d-l G. Graur publică un articol despre „Tinereța veșnică” scris anul trecut,

la care adaugă un „post scriptum” după 15 luni. Firește e o temă care a pasionat cândva, dar de cari azi nu se prea mai vorbește cu însuflețire. Mai departe găsim „Socoteli încălcite,” nuvelă de T. Pamfile, în care redă real icoana bătrânului țăran, care deși nu știe carte își ține socoteile fără nici-un pic de greșală. „Marele Archimedes” nuvela d-lui Leonid Dobronanov-Donici, ne înflorează cu descrierea turburărilor din Rusia și chinurile foamei, stârnindu-ne o revoltă în suflet.

Reviste streine.

Revue de Hongrie. (Budapesta 15. Iulie 1922.)

Un prim articol de publicistul Berthold Molden „*Perspectivile Germaniei*” cuprinde multe adevăruri, multă curte și mare propagandă. Autorul începe prin convingerea că „războiul face parte din istoria crizelor economice” și că Germania a început războiul împinsă de necesitate și de plenitudinea capacității sale de muncă. Cu amărăciune Molden constată că azi munca Germaniei este comutată în pedeapsă, cași când un suflet este condamnat în infern să facă aceea făcuse pe pământ.

Rasa germană e mai pretențioasă și de aceea cerințele îi sunt mai mari. Acuma că i s'au luat coloniile, Germania va face sforțări uriașe, va ajunge poporul cel mai muncitor, totul va fi în profitul său.

Se pune însă întrebarea: Va redeveni Germania o mare putere? Unii cred că va dispărea politica de putere cu ajutorul rațiunii și al înălțimii sufletului. Dar adaugă Molden, până atunci să nu se prea abuzeze de putere (avis Franței). Căci istoria ne arată cum coalițiile nu au fost vecinice; de pe acum (crede Molden) se poate întrezări între Franța și Anglia o divergență, mai cu seamă că aceasta din urmă are nevoie de Germania economică. Opinia publică e contra Franței. Singurul avantaj pentru (!) Franța este că Austro-Ungaria a fost înlocuită prin state cari înclină spre Paris. Financiarmente însă Franța e mai slabă ca Anglia; Franța depinde de Anglia dar nu și invers. Germania este umilită, deși *teama* (sic) de ea nu dispăre. Molden, mai amenințător, mai sfătuitor, cu o filozofie și îngrijorare prefăcută, ajunge la o primă concluzie: o alianță Anglo-Franco-Germană ar fi fericirea Europei. Concluzia firește este ideală, dar motivarea

ei este cam trasă de păr. El spune că Germania nu va fi zdrobită ori câtă efortare ar depune Franța (ca și când acesta ar fi gândul Franței, iar nu datoriile pe care le are și ea) și deci ar fi bine să se trezească din vreme (doar va face pe Franța să-i erte datoriile.)

Germania va ajunge putere și ar fi convenabil (amenințare) ca aceasta să se întâmple cu voia Franței. Și mai departe arată că Franța se înșală pe sine însăși și face din Germania o provocatoare fără intenție. Și-apoi mai e o față: cine știe ce va eși din intimitatea Ruso-Germană ?!

După toate acestea, se constată (!) totuși că Germania e dornică de pace. E drept că-i vor trebui eforturi enorme dacă va fi martirizată, dar dacă ea va fi îngropată, tot continentul va avea soarta ei. (Nu știm, ce soartă ar fi avut dacă era victorioasă? Să spună teritoriile ocupate!)

Apoi un ultim apel la rațiune, după atâtea perspective amenințătoare: Germania are speranță în puterea rațiunii (Ca și când Francezii ar fi nebuni.) Și e drept cece spune la urmă Dl Molden: Nenorocire celor ce nu ascultă glasul rațiunii! — ci mai mult de sentimente, adăogăm noi.

De altfel primul articol e tonul celor ce urmează. Discutând despre Flaubert și mai ales despre „Education Sentimentale” a sa, se spune că acesta plimbându-se pe minele războiului din 1870 ar fi exclamat: „Toate acestea nu s'ar fi întâmplat dacă (Francezii) ar fi înțeles „Education Sentimentale.” Tineretul din 1848 prin aspirațiunile sale vagi și prin nepricăperea de a judeca realitatea, a pregătit dezastrul de la 1870 (!).

Les Annales din 9 Iulie și cel din 23 Iulie au câte un articol de André Fribourg, care par'că ar fi scrise anume ca niște răspunsuri lui Molden. El enumără fapte din Germania din care reese câtă dragoste de pace este în această țară: atacul soldaților francezi la 29 Iunie, societate militară secretă, comisii de asasinat (Mordkommissionen) și vecinica acuzare adusă Francezilor de imperialism, militarism, șovinism.

* * *

În numărul de la 23 Iulie într'un articol „L'Italie et nous” arată atitudinea lui Schanzer, care s'a purtat cu o rece politeță față de Franța și mai mult decât diplomat față de Anglia. Se duce în Anglia spre a-și primi recompensa, dar se întoarce plouat.

Fribourg crede că Italia urmărește să ajungă mare putere în mediterană și pentru aceasta, până ce regatul italian se va întări, trebuie atrasă Franța și Anglia.

Pentru a ajunge la mare putere mediteranee sunt trei posibilități:

1. sau Italia să se înțeleagă cu Grecii și Spaniolii,
2. sau cu Franța,
3. sau cu Anglia, care să-i fie parte în orice litigiu.

Schanzer s'a oprit la al treilea fără a neglija pe cel dintâiu.

* * *

Într'un alt articol Fribourg arată că față de semănătorii de ură din Germania, Franța nu poate face nimic. Pacea nu poate să fie decât între oameni cu bunăvoință. Francezii nu pot urî căci nu știu. Au fost răniți, vor pansarea ranei și Germanii le-au promis ajutor la pansare: să plătească dar îndemnizările, căci ei au fost cauza.

Aceste discuțiuni sunt interesante nu atât prin adevărul cuprins în ele, cât prin desprinderea țelului și sincerității fiecărui popor.



Prin testament, marele învățat, profesorul Laveran, a lăsat întreaga sa colecție de preparafii microscopice, institutului Pasteur.

Și în Franța se lucrează la instalarea serviciului de telefonie fără fir pentru toate comunele. În special aceasta va servi pentru a se comunica urgent prevederile meteorologice (cum va fi timpul) spre foloșul agriculturilor; când vom vedea măsura aceasta la noi?

Mașina de votat a compatriotului nostru Russu a fost expusă la Paris și a pricinuit mare interes și discuții.

Guvernul Albanez a anunțat societatea națiunilor că a introdus limba esperanto ca studiu obligator în liceele și școlile profesionale din Albania.

Pe când Volapükul?

Vechea și renumita Universitate din Salamanca numără numai 400 studenți. Academia de drept din Oradea-Mare (care număra în 1919 numai 75 studenți

din cauza situației nesigure a acestei instituții) a avut în ultimul an școlar ea singură tot atâția studenți cât întreagă Universitatea din Salamanca.

Și, — unii găsesc că Academia juridică din Oradea-Mare nu mai are... rațiune de a fi.

Printr'o comisiune specială, uniunea astronomică internațională pregătește reforma calendarului. Între punctele admise sunt: stabilirea unei date fixe pentru sărbătoarea Paștelor, stabilirea unei legături fixe între zilele săptămânii și ale lunilor astfel ca de pildă ziua de 1 Ianuarie să cadă în fiecare an într'o aceeași zi a săptămânii.

Comisiunea după lucrările ce-a avut în vara aceasta la Roma a decis să solicite șefului bisericii catolice trimiterea unui reprezentant al său spre a lucra de comun acord și cu biserica.

Uniunea panatlantică pregătește mari serbări în memoria lui Cristofor Columb — pentru ziua de 12 Octombrie.

În Franța, la Honfleur, s'a inaugurat cu mare solemnitate un monument al lui Albert Sorel mare istoric și sociolog al timpurilor noastre. Dl Raymond Poincaré a prezidat inaugurarea.

Anatole France a dat la lumină de curând un nou roman „La vie en fleur” (Vieața în floare). Ca și în altele de până acum el ne redă aci o parte din vieața sa proprie cu întreg simțul său artistic și cu acea profunzime și fineță neîntrecută.

Într'o dare de seamă pe care i-o face fruntașul poeziei moderne, academicianul H. de Regnier, ni se spune că „toate calitățile miraculoase de ironie, de maliție, de fantezie serioasă, de profunzime transparentă cari fac ca Anatole France să fie așa cum e, se găsesc aci precum și acel „nu știu ce” atât de neimitabil care oprește pe A. France să se imite pe sine...

... Talentul lui A. France e o minune de compoziție, de măsură, de echilibru, de înțelepciune și de șiretenie...

Deosebit de aniversările cunoscute, anul acesta se mplinesc 50 ani dela moartea lui I. Heliade Rădulescu și în curând în 1923 tot o jumătate de veac dela moartea lui D. Bolintineanu.

La 1 Noembrie a. c. se redeschide în Oradea-Mare, școala de adulți și cursurile de limba română, organizate încă de anul trecut de „Cele Trei Crișuri”. Cursurile vor avea numeroși elevi. E de remarcat viul interes al străinilor maghiari și evrei pentru aceste cursuri.

La 27 Octombrie a. c. se reîncep șezătoarele artistico-literare „Cele Trei Crișuri” în sala festivă a primăriei din Oradea-Mare.

Din greșeală „Note și impresii” în numărul trecut au apărut cu semnătura d-lui E. Hodoș în loc de Valeria Greavu-Tulbure. Facem cuvenita rectificare.

BIBLIOGRAFIE

Cărți :

Edit „Cartea Românească“

N. Batzaria : Sărmana Leila (roman).
Pierre Loti : Pescar de Islanda.
Louis Jacolliot : În țara fachirilor.

Pagini alese din scriitorii români :

N. Gane : Nuvele.
I. Popovici-Bănățeanu : Din viața mese-
riașilor ardeleni.
Ion Creangă : Dănilă Prepeleac.
Vasile Alexandri : Dridri.

Al. Odobescu : Doamna Chiajna.

I. Mateiu : Vacanțele Mitropoliei ortodoxe
din Ardeal în veacul XVIII.

Traian Mihail : Povestea unei iubiri.

Alex. Lepădatu : Comisiunea monumen-
telor istorice.

Uj modern könyvtár, Wiena :

Hatvany Lajos : A vén korcsmáros és fia
a kontár.

Heinrich Mann : Pipo Spano.

Karinthy Frigyes : Vitéz László színháza.

Cervantes : A felszarvazott aggastyán.

Szép Ernő : Két felől angyal.

Reviste :

Râmuri, anul XVI. Nr. 33. — Craiova.
Artele frumoase, anul I. Nr. 7. — Buc.
Flamura, anul I. Nr. 5. — Craiova.
Cosinzeana, anul VI. Nr. 17. — Cluj.
Răsăritul, anul IV. Nr. 45—48. — Buc.
Invățătorul, anul III. Nr. 11—12. — Cluj.
Revista economică, anul XXIV. Nr. 40. Cluj.
Revista Moldovei, anul II. Nr. 5. Botoșani.
Revista Vremii, anul II. Nr. 19. — Buc.
Viața românească, anul XIV. Nr. 9. — Iași.
Lemnul, anul III. Nr. 9—10. — Cluj.
România viitoare, anul IV. Nr. 4. Ploești.
Făclia Basarabiei, an. II. Nr. 3-4. Chișinău.
Arhiva C. F. R., anul I. Nr. 8. — Chișinău.
Szinház és Társaság, anul VI. Nr. 36. Cluj.
Tűz, anul II. Nr. 12. Wiena.

„NAȚIONALĂ“

SOCIETATE GENERALĂ DE ASIGURARE

Fondată la 1882.

Capital de acțiuni Lei 10,000,000.

Fond de Rezerva Lei 65,000.000.

Daune plătite dela fundarea Societății Lei 209.000.000.

NAȚIONALĂ primește asigurări în ramurile: INCENDIU, GRINDINA, TRANSPORT,
ACCIDENTE, RASPUNDERE CIVILA, FURT PRIN SPARGERE ȘI VIAȚA.

In condițiunile cele mai avantajoase :

CAZ DE MOARTE, SUPRAVIETUIRE, ZESTRE, RENTE VIAGERE, etc. etc.

Asigurări contra riscurilor de războiu în ramurile Viață și Transport.

Informațiuni la Sediul Social: București, Strada Paris No. 12. (Palatul Societății)

Agenție în Oradea-Mare :

BANCA GENERALA A ȚĂRII ROMÂNEȘTI

Agenții în toată țara.

GENERALA

SOCIETATE ROMÂNĂ DE ASIGURĂRI GENERALE

Capital social deplin vărsat Lei 15.000.000

Fonduri de garanții la finele anului 1921	Lei 101.737.782—
Daune plătite până la finele anului 1921	Lei 202.738.917'46
Asigurări asupra vieții în vigoare la finele anului 1921	Lei 316.365.164'09

Asigură contra daunelor de :

INCENDIU, GRINDINA, TRANSPORT (fluvial, maritim și te-
restru) în condițiunile și după tarifele cele mai favorabile.

Asigură în ramurile :

VIAȚA, după combinațiunile cele mai avantajoase ; cu bonifi-
care de 3⁰/₀ asupra primelor plătite, etc. Rente imediate și amânate.

ACCIDENTE, cu și fără restituirea primelor.

Asigurări de răspundere civilă ; de automobile contra strică-
ciunilor accidentale, furtului, incendiului și exploziei ; contra
furtului de mobile, mărfuri, etc. contra spargerii geamurilor.

Sediul: BUCUREȘTI

Piața Universității, în dosul
Statutei lui Mihai Viteazul.
Telefon: 5-12, 3-23

Reprezentanta Generală :
BUCUREȘTI, str. Smărdan 4.
Telefon 5-13

Agenții în toate orașele din Țară și din Provinciile alipite. Prospecte și orice lămuriri la cerere

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE

CELE TREI CRIȘURI

Tipografie, Editură, Librărie, Papetărie

Str. Francisc Deac 2. ♦ ORADEA-MARE ♦ Telefon: Nr. 16-06.

TIPOGRAFIE

e prevăzută cu cel mai modern material de litere, având modalitatea de a executa tot felul de imprimare oficiale și comerciale. Angajăm cărți didactice precum ori și ce fel de lucrări literare, reviste și ziare. Tipografia e instalată pentru 6 limbi.

EDITURA SE OCUPĂ CU TOT FELUL DE LUCRĂRI DE PROPAGANDĂ IN ROMÂNIA-MARE

RESORTUL DE ACCESORII DE BIROU furnizează pentru oficialități, instituții, bănci și alte întreprinderi comerciale tot felul de accesorii de birou.

Luând în considerare întreprinderea noastră culturală de interes public, cu onoare rugăm sprijinul autorităților, instituțiilor, precum și particularilor.

D Sale

Biblioteca Universitatii

Cluj

